

Bok: Magnhild Haalke

Allis son (1935)

Omdöme

Mästerverk, både som psykologi och litteratur. Huvudpersonen Elling har autism och adhd. Läsningen är nedpressande och bara för få.

Författaren

Magnhild Haalke levde 1885–1984 i Norge. Hon växte upp i Vikna i Nord-Trøndelag, Arbetade som lärare. Debuterade år 1935. Skrev sen mycket, särskilt kvinnskildringar. Gift med konstnären Hjalmar Haalke.

Romanen

Allis sønn (1935) var Magnhild Haalkes första och främsta bok. Den fick positiva recensioner, gott mottagande, och översattes till 17 språk. Bonniers återutgav boken på svenska nu 2024. Nyöversättningen av Helena Hansson är bra. Efterordet av Linda Segtnan är vältänt.

Handlingen

Elling lever sin barndom på en liten ö i Norge. Han och hans mor Alli tvingas bo likt inneboende hos den onda farmodern och farfadern. Fadern är frånvarande till sjöss.

Modern Alli ser att Elling är annorlunda, men vägrar acceptera, utan slår och kritiserar. Hon lägger ansvaret på det 5–6 åriga barnet. Farföräldrarna är hemska mot mor och E. Trygghet eller gillande känner inte E. där. Ångest och destruktivt beteende utvecklas.

Smakprov. Samspel mor och litet ovanligt barn:

Han tog tvättfatet och ville gå ut med det. Hon höll i dörren och ville sära och förödmjuka honom ännu mer, bryta ner honom i så små bitar att han skulle komma ihåg det och känna att det var hon som hade makten och kunde tukta honom till vad hon ville. Hon tog tvättfatet och ville tvinga honom att släppa det, men det gjorde han inte. Då välte hon fatet mot honom så att vattnet plaskade över ansiktet och håret, rann över honom så att vätan kändes in på bara kroppen. Han kippade efter andan av raseri. Han ryckte till sig fatet och slog henne med det där han råkade träffa, men han gav inte ett ljud ifrån sig, hade

NPF / Neurodivergens

Elling har vad som nu i psykiatriparadigmet kallas autism och adhd. Eller är neurodivergent.

Elling själv visar tecken på NPF. Exempel:

- * Talar utan mottagare och upprepar ord. (168)
- * Hittar på många egna ord och uttryck. (125)
- * Sinnesintryck kan ge stark inre glädje. (38)
- * Måste klottra i läroböcker. (ADHD, 168)
- * Tolkar andra logiskt, inte intuitivt. (78)
- * Uttrycker sig socialt "olämpligt". (46)
- * Härmar socialt beteende och det blir fel. (68)
- * Är rädd för familj pga deras beteende. (174)
- * Använder stims. "Han vaggade" (243)

Omgivningens felförståelse och felbemötande är det som tydligast visar att Elling är autist och adhd-person. Ovanligt stor igenkänning, i t.ex.:

- * De vägrar acceptera att han är ovanlig. (205)
- * Modern vill gärna ha "en vanlig unge". (243)
- * Modern skäms för Ellings underligheter. (85)
- * Beskrivs av vuxna som stollig eller tok. (96)
- * Bestraffas utan skuld och utan att förstå. (6)
- * De feltolkar Ellings mimik och avsikter. (158)
- * Kritiseras ständigt. "– Prata som andra" (107)
- * Andra vuxna undviker och kränker E. (226)
- * Upplevs bete sig som "märkligt vuxen". (48)

Värdet för mig

Beskriver exceptionellt klarsynt och ärligt hur föräldrar och omgivning INTE ska bete sig mot ovanliga barn. Utan försvar som tycka-synd, rationalisering, och utan hänsyn till tabun. (Påminner om Alice Miller, DSB, upplaga 2.)

Boken lyckas också skildra hur det är att vara neurodivergent barn, när närmaste omgivningen inte alls klarar att ens gilla sitt (faktiska) barn. Tragedin orsakas av dåligt beteende från vuxna. Men de lägger skulden för sin brist på barnet. Utsatta nu levande kan genom Haalkes bok få igenkänning och bekräftelse, istf misstroende. Det sker sällan.

Torbjörn Andersson, tor@autist.se

Textens plats: autist.se 2025-09-07